

Forslaget om fredsskatt er mer aktuelt enn noensinne, mener Norges Fredsallianse. FOTO: AFP PHOTO / ADEM ALTAN

Fredsarbeid fremfor militærsatsning

I 2015 gikk 47 milliarder – eller **3,17 prosent** av det totale statsbudsjettet på nærmere 1500 milliarder kroner – til forsvar og militære operasjoner. Hvis man som et fremtidig eksempel omfordeler den enkeltes prosentandel av disse utgiftene som går til militære formål årlig – på samme måte som man i dag kan gjøre med tilskudd til tros- og livssynssamfunn – kommer Ny Tid frem til følgende sum for omfordeling til fredsarbeid:

Eksempelvis med en årsinntekt på 500 000 og 180 000 i skatt, er prosentandelen på 3,17 prosent av en slik gjennomsnittsskatt til militære formål på 5700 kroner i året. I Norge er ca 17000 mennesker medlemmer av fredsorganisasjoner. Om et liknende antall benyttet en ordning der man krysser av på selvangivelsen for å overføre andelen til militærformål til fredsarbeid, er beregningen at dette utgjør nærmere **100 millioner kroner årlig (!)**.

100 millioner kroner over skatten til fredsaktivisme?

Når en regjering kan respektere borgernes rett til å nekte å delta direkte i krig, bør staten også kunne innvilge borgerens rett til å nekte å betale for den samme krigen, mener Fredsskattalliansen i Norge. Vi har beregnet at fredsorganisasjoner kunne fått 100 millioner overført ved en slik ordning.

FREDSARBEID

AV CARIMA T. HEINESEN

Frem til 2025 skal Norge bruke 69,7 milliarder kroner på 52 F-35 kampfly med utstyr og våpen. For dette må landet punge ut med 69,7 milliarder kroner. I 2015 brukte det offentlige Norge 47 milliarder kroner på forsvarsutgifter. Skatten fra den enkelte skattyter bidrar til finansieringen av det offentlige pengebruk.

Siden militærnekteloven ble vedtatt i Norge i 1965, har vernepliktige i Norge hatt lov til å nekte militærtjeneste dersom militærtjenesten er i strid med egen overbevisning – basert på ideen om at en borger skal ha rett til å nekte å delta direkte i krig. Samtidig går en viss andel av all inntektsskatt i Norge til finansiering av militære formål – alle som betaler skatt, er dermed med på å finansiere slike formål.

For 16 år siden la stortingsrepresentant Hallgeir Langeland (SV) i samråd med aktører fra den norske fredsbevegelsen frem et forslag i Stortinget, der han ba om utredning av en lov om modernisering av militærnekteloven av 1965, som altså gir den enkelte rett til å nekte militærtjeneste av samvittighetsgrunner. Langeland argumenterte for at det ikke lenger er soldater, men penger som

er det viktigste i moderne krigføring. Dermed bør en modernisert versjon av loven gi folk mulighet til å nekte å støtte krig økonomisk, og la deler av skatten heller overføres til fredsskapende arbeid. Forslaget ble forelagt Stortingets finanskomité, der nåværende utenriksminister Børge Brende (H) var komiteens saksordfører for den aktuelle behandlingen. Forslaget ble imidlertid aldri realitetsbehandlet i Stortinget.

Fredsskatt er mer relevant enn noen gang tidligere, sier Langeland i dag: «Men generelt sett er det lite interesse for slike forslag i Stortinget,» sier han når Ny Tid møter ham.

«Jeg har stor forståelse for at folk ønsker dette veldig sterkt. Er man militærnektet av samvittighetsgrunner, er det vanskelig å akseptere at skattepengene man betaler, er med på å finansiere krig.»

Lange røtter. Økonomisk militærnekt er på ingen måte noe nytt fenomen. Ifølge organisasjonen War Resisters League nektet Algonquin-indianere i USA å betale skatt til et nederlandsk initiativ til opprustning av et nederlandsk fort allerede i 1637. Likevel var økonomisk boikott i USA frem til andre verdenskrig stort sett å finne innen fredsorienterte kirkesamfunn, blant annet hos kvekerne. I 1964 holdt musiker og fredsaktivist Joan Baez tilbake 60 prosent av skattepengene fra året før som en direkte protest mot Amerikas rolle i Vietnamkrigen, og i årene som fulgte sluttet titusenvis av mennesker seg til kampanjen. Blant dem var lingvist og fredsaktivist Noam Chomsky.

Langeland forteller at et av argumentene som brukes mot innføringen av fredsskatt basert på samvittighetsgrunner, er at man frykter det vil åpne for presdens i andre saker – for eksempel abortsaken. Likevel mener han Norges krigsdeltakelse de senere årene gjør at forslaget bør fremmes igjen:

«Norges deltakelse i krig er mye mer aktiv enn den var for 16 år siden, og de som er opptatt av fredsarbeid, har problemer med å

forholde seg til dette. Jeg håper at noen kommer til å fremme dette forslaget i Stortinget igjen,» sier han.

I 1986 ble den første internasjonale konferansen om militærskatt-nekt avholdt i Tübingen i daværende Vest-Tyskland. Hundrevis av mennesker fra 13 ulike land deltok.

I 2007 gikk sju norske fredsorganisasjoner sammen om å danne Fredsskattalliansen. Alliansen jobber for å få innført en lov som gjelder samvittighetsfritak fra økonomisk støtte til det militære Norge. Hvis en slik lov innføres, vil de som av samvittighetsgrunner ikke ønsker å støtte militær virksomhet, overføre tilsvarende prosentandel av skattepengene til et fond for krigsforebyggende og ikkevoldelig forsvar. Flere land har i dag bevegelser som jobber for det samme. I 2010, ti år etter lovforslaget fra Hallgeir Langeland, utarbeidet leder i Norges fredslag Alexander Harang rapporten «Fredsskatt 2010 – saken, historien og bevegelsen for Fredsskattalliansen i Norge». Harang ser ingen grunn til at saken ikke skal aktualiseres på nytt:

«I 2000 fant ikke Finansdepartementet noen adekvat ordning for hvordan midlene fra skattepengene skulle omfordres til fredsarbeid. Politisk sett har saken stått stille siden da, men jeg ser ingen grunn til at saken ikke skal kunne løftes opp på den politiske agendaen igjen,» sier han til Ny Tid.

«Jeg opplever at det er en bred interesse for saken på grasrotnivå. Det viste seg blant annet under Arendalsuka i fjor, da Norges fredsskattallianse delte ut tusenvis av pamfletter om temaet. Fredsskatt var også et tema under Globaliseringskonferansen i fjor, og det er spennende å se at interessen for ordningen øker igjen,» sier han.

Ingen land har innført fredsskatt foreløpig. Fredsskattalliansen og økonomisk militærnekt står imidlertid sterkt i flere land. I Europa var det Belgia som først fremmet et lovforslag om fredsskatt i parlamentet – i 1965.

Fredsskatt fremfor krigsskatt. Internasjonalt er det organisasjonen Considerence and Peace Tax International som jobber for fredsskatt. Annenhvert år siden 1986 har de arrangert konferanser om temaet. I 2010 ble en slik konferanse arrangert i Norge. «Fredsskatt handler i bunn og grunn om tanke-, tros- og livssynsfrihet – grunnleggende menneskerettigheter militærnektet i dag ikke får nytte fullt ut,» mener Harang.

«Det handler om retten til selv å bestemme hvorvidt en andel av skattepengene man årlig betaler, skal være med på å fremme krigføring.»

«Poenget er å åpne for en skatteordning som gir militærnektet og andre med tilsvarende samvittighetskvaler rett til å overføre skatten som ellers ville ha gått til militære formål, til et fredsfond.»

Han mener imidlertid at skatte-nekt i en norsk kontekst vil være lite formålstjenlig, og tar heller til orde for å innføre avgifter på militært forbruk, der pengene fra avgiftene kan gå til å finansiere fredsbevarende tiltak.

«Et eksempel på slike tiltak er gjenoppbygging av samfunn i land der Norge har vært delaktig i krigføringen. Et annet eksempel er finansiering av opplæring i ikkevoldelig fredsarbeid,» sier Harang. «Det er viktig å presisere at det her ikke er snakk om å betale mindre skatt, men å omfordele skattepengene.»

Norges Fredsfond ble opprettet i 2012 ut fra en grunnleggende ide om at alle som betaler skatt selv skal få lov til å bestemme om det skal brukes på militært eller ikkevoldelig forsvar ved en alternativ, såkalt fredsskatt. Disse midlene samles inn av frivillige givere, og går til å finansiere freds-fremmende arbeid. Formålet er å vise norske myndigheter behovet for en utvidelse av militærnekteloven som gir rett til å betale

fredsskatt i stedet for krigsskatt. Det er ikke noe minstebidrag i Norges Fredsfond, men om man vil være med og bestemme hvilke prosjekter som skal støttes, må man betale minst 500 kroner i året. I år gikk støtten på 70 000 til Norges Fredslags utredning av utviklingsmessige kostnader ved voldelig konflikt – både i et kortsiktig perspektiv og på lengre sikt – med spesiell vekt på Norges krigsdeltakelse i Afghanistan og Libya.

FN-prinsipp. Ivar Evensmo i Fredsskattalliansen mener saken om fredsskatt i bunn og grunn er ganske enkel: «Det handler om retten til selv å bestemme om vår felles trygghet oppnås best ved at egne skattepenger brukes på krigsforberedende tiltak og krigføring, eller til arbeid for alternative former for konfliktløsning og fredsarbeid,» sier han. Evensmo legger til at tros- og samvittighetsfrihet er et viktig prinsipp i FNs menneskerettighetserklæring. Han er en av dem som i lang tid har engasert seg for innføring av fredsskatt i Norge gjennom en gruppe av frivillige organisasjoner som kjemper for at skattebetalere i Norge skal ha en slik rett.

Men inntil vi får denne retten, må vi gjøre noe frivillig. Og da er støtte til Norges Fredsfond et flott alternativ. «Vi må alle være med på å betale for vår kollektive trygghet, men da gjør vi det på en måte vi selv tror nytter,» sier Evensmo.

I Norge kan overgangen fra krigsskatt til fredsskatt for eksempel skje ved at man angir på selvangivelsen om andelen skal tilfalle Forsvaret eller et fredsfond, og dermed gi folk mulighet til å bidra til en nedrustning på individnivå.

«Det likner på måten man i dag kan krysse av på skatteseddelen om kirkeskatten skal gå til Den norske kirke eller til Human-Etisk Forbund eller et annet trossamfunn man føler seg mer hjemme i,» sier Evensmo.